

Výbor pre zahraničné veci

2020/2129(INL)

25.11.2020

STANOVISKO

Výboru pre zahraničné veci

pre Výbor pre právne veci

s odporúčaniami pre Komisiu k náležitej starostlivosti podnikov
a zodpovednosti podnikov
(2020/2129(INL))

Spravodajca výboru požiadaneho o stanovisko (*): Raphaël Glucksmann

(Iniciatíva – článok 47 rokovacieho poriadku)

Pridružený výbor – článok 57 rokovacieho poriadku

PA_INL

NÁVRHY

Výbor pre zahraničné veci vyzýva Výbor pre právne veci, aby ako gestorský výbor zaradil do návrhu uznesenia, ktorý prijme, tieto návrhy:

1. poznamenáva, že v článku 21 Zmluvy o Európskej únii sa vyžaduje, aby Únia podporovala a upevnila univerzálnosť a nedeliteľnosť ľudských práv a základných slobôd, ktoré sú chránené európskym Dohovorom o ochrane ľudských práv a základných slobôd (EDLP) a Chartou základných práv Európskej únie (ďalej len „charta“), s cieľom zabezpečiť udržateľný rozvoj a konzistentnosť medzi jej vonkajšou činnosťou a inými politikami; konštatuje, že Rada Európskej únie jasne uznala, že dodržiavanie ľudských práv v rámci spoločností počas podnikových operácií a v dodávateľských reťazcoch v je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov OSN v oblasti udržateľného rozvoja; a uznáva, že európski občania čoraz viac požadujú, aby spoločnosti uplatňovali účinnú politiku sociálnej zodpovednosti podnikov;
2. poznamenáva, že globalizácia vytvára príležitosti pre rast a rozvoj a zvýšila vzájomnú závislosť medzi spoločnosťami, v dôsledku čoho rastúci počet výrobkov pochádza z komplexných nadnárodných dodávateľských reťazcov a rozhodnutia prijaté spoločnosťami Únie, ktoré majú pôvod na vnútornom trhu alebo pôsobia na vnútornom trhu, môžu mať vplyv na ľudské práva, základné slobody a životné prostredie; konštatuje, že ako najväčší obchodný blok na svete by Únia mala viesť celosvetovú diskusiu o zodpovednosti podnikov;
3. zdôrazňuje skutočnosť, že demokracia, ktorá chráni ľudské práva a základné slobody, je jedinou formou vlády, ktorá je zlučiteľná s udržateľným rozvojom; poukazuje na to, že korupcia a nedostatočná transparentnosť výrazne ohrozujú ľudské práva; vyzýva Komisiu, aby do svojich vonkajších politických činností, ako aj do obchodných a investičných dohôd vždy zahrnula ustanovenia a diskusie o ochrane ľudských práv;
4. pripomína, že v ktoromkoľvek trhovom hospodárstve sú spoločnosti motivované motiváciou dosahovať zisk, čo znamená dosiahnuť situáciu, v ktorej celkové príjmy prevýšia celkové náklady; konštatuje však, že obchodné rozhodnutia niektorých spoločností by nemuseli venovať primeranú pozornosť dlhodobým nákladom na ich krátkodobé zhromažďovanie ziskov, ako sú pracovné podmienky a environmentálne normy, ktoré môžu ovplyvniť ľudské práva a životné prostredie vo svojich dodávateľských reťazcoch; keďže k porušovaniu ľudských práv často dochádza na úrovni prvovýroby, najmä pri získavaní surovín a výrobe produktov, a to v širokej škále odvetví, najmä v ťažobnom priemysle a v rámci rozsiahlych poľnohospodárskych podnikových akvizícií a rozvojových projektov, a to má vplyv najmä na pôvodné obyvateľstvo, miestne komunity a bojovníkov za ľudské práva a ochranu životného prostredia; zdôrazňuje, že osobitný spravodajca OSN pre práva pôvodného obyvateľstva nedávno poznamenal, že je nevyhnutné posilniť reguláciu súkromných spoločností;
5. je hlboko znepokojený neustálym vykorisťovaním a ponížovaním ľudí prostredníctvom praktík podobných nútenej práci a otroctvu, ktorým sú podrobené milióny ľudí a ktoré v roku 2019 priniesli subjektom a ľuďom vo verejnej alebo súkromnej sfére globálne zisky; je mimoriadne znepokojený neprijateľnou situáciou, keď podľa odhadov 152 miliónov detí musí pracovať, z toho 72 miliónov v nebezpečných podmienkach a

mnohé z nich sú prinútené pracovať násilím, vydieraním a inými nezákonnými prostriedkami; poukazuje na osobitnú zodpovednosť podnikov chrániť najmä deti a predchádzať akejkoľvek forme detskej práce;

6. poznamenáva, že základné pracovné, sociálne a hospodárske práva sú zakotvené vo viacerých medzinárodných zmluvách a dohovoroch týkajúcich sa ľudských práv vrátane Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, základných pracovných noriem MOP, Európskej sociálnej charty a charty; zdôrazňuje, že právo na prácu, slobodný výber zamestnania a odmenu, ktorá zamestnancom a ich rodinám zaručuje existenciu hodnú ľudskej dôstojnosti, sú základnými ľudskými právami zakotvenými v článku 23 Všeobecnej deklarácie ľudských práv; zdôrazňuje, že ďalšie obavy týkajúce sa práce, ako sú nedostatočná štátna kontrola práce, obmedzené právo na nápravu, nadmerný pracovný čas, nízke mzdy, rozdiely v odmeňovaní žien a mužov a iné formy diskriminácie na základe pohlavia, naďalej vyvolávajú vážne obavy v čoraz väčšom počte krajín, najmä vo vývozných spracovateľských zónach;
7. v tejto súvislosti zdôrazňuje význam slobody slova, slobody združovania a pokojného zhromažďovania, vrátane práva zakladať odbory, vstúpiť do nich a práva na kolektívne vyjednávanie a opatrenie, ako aj práva na spravodlivú odmenu a dôstojné pracovné podmienky vrátane zdravia a bezpečnosti na pracovisku;
8. zdôrazňuje, že práva na účinný prostriedok nápravy a na spravodlivý proces sú základnými ľudskými právami zakotvenými v článku 8 VDLP, v článku 2 ods. 3 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, ako aj v článkoch 6 a 13 EDLP a v článku 47 charty; zdôrazňuje, že Únia v rámci svojho záväzku podporovať, chrániť a uplatňovať ľudské práva na celom svete by mala pomôcť podporovať práva obetí porušení ľudských práv súvisiacich s podnikaním, ktoré predstavujú trestné činy v tretích krajinách, v súlade so smernicami Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ¹ a 2012/29/EÚ²; navrhuje, aby súdne orgány mohli konať na základe sťažnosti tretích strán prostredníctvom bezpečných a prístupných kanálov bez hrozby odvetných opatrení;
9. zdôrazňuje, že hlavné zásady OSN v oblasti podnikania a ľudských práv poukazujú na povinnosť štátov chrániť pred porušovaním ľudských práv v rámci svojich území, jurisdikcií alebo oboch tretími stranami vrátane podnikov; vyjadruje poľutovanie nad tým, že niektoré štáty nesplnili svoje príslušné záväzky v oblasti ľudských práv; ďalej zdôrazňuje, že podniky sú zodpovedné za dodržiavanie ľudských práv všade, kde pôsobia, a za riešenie nepriaznivých vplyvov na ľudské práva, s ktorými sú spojené, a to aj tým, že umožnia poskytnutie prostriedkov nápravy obetiam;
10. poukazuje na to, že usmernenia OECD pre nadnárodné podniky a usmernenie o náležitej starostlivosti v záujme zodpovedného obchodného správania ďalej opisujú, ako sa podniky môžu vyhnúť negatívnym vplyvom týkajúcim sa práv pracovníkov, ľudských práv, životného prostredia, korupcie, spotrebiteľov a riadenia spoločnosti,

¹ Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2011/36/EÚ z 5. apríla 2011 o prevencii obchodovania s ľuďmi a boji proti nemu a o ochrane obetí obchodovania, ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2002/629/SVV (Ú. v. EÚ L 101, 15.4.2011, s. 1).

² Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2012/29/EÚ z 25. októbra 2012, ktorou sa stanovujú minimálne normy v oblasti práv, podpory a ochrany obetí trestných činov a ktorou sa nahrádza rámcové rozhodnutie Rady 2001/220/SVV (Ú. v. EÚ L 315, 14.11.2012, s. 57).

ktoré môžu byť spojené s ich operáciami, dodávateľskými reťazcami a inými obchodnými vzťahmi, a riešiť ich; zastáva názor, že právne predpisy Únie by mali postupne a konštruktívne budovať na hlavných zásadách OSN a danom usmernení; pripomína, že vysokorizikové odvetvia si budú vyžadovať osobitné postupy a povinnosti pre osobitné odvetvové usmernenia v súlade s prístupom OECD, a žiada, aby sa spoločnostiam z Únie, najmä malým a stredným podnikom (MSP), poskytla osobitná technická pomoc, aby mohli spĺňať požiadavky náležitej starostlivosti;

11. vyjadruje svoju podporu rezolúcii, ktorú v roku 2014 prijala Rada OSN pre ľudské práva a ktorou sa zriaďuje otvorená medzivládna pracovná skupina, ktorá má mandát na vytvorenie medzinárodného právneho záväzného nástroja pre nadnárodné korporácie a iné podniky s cieľom regulovať ich činnosti v oblasti medzinárodne zakotvených ľudských práv; víta oznámenie komisára pre obchod Valdisa Dombrovskisa 2. októbra 2020, že Únia sa znovu zapojí do tohto procesu; zdôrazňuje význam proaktívnej a zmysluplnej účasti Komisie a členských štátov na tomto procese, pričom pripomína záväzok Únie k mnohostranným riešeniam spoločných problémov;
12. poznamenáva, že po sebe nasledujúce osobitné správy Organizácie Spojených národov o povinnostiach v oblasti ľudských práv, pokiaľ ide o využívanie bezpečného, čistého, zdravého a udržateľného prostredia, uznali priamu súvislosť medzi plným uplatňovaním ľudských práv a biodiverzitou, pričom jasne uviedli, že strata a degradácia biodiverzity ohrozujú uplatňovanie práv ľudí na život, zdravie, potraviny a vodu; konštatuje, že členské štáty sú zmluvnými stranami Dohovoru o biologickej diverzite;
13. poukazuje na to, že korupcia v rámci súdneho konania môže mať ničivý vplyv na zákonný výkon spravodlivosti a súdnu integritu a vo svojej podstate môže porušovať ľudské právo na spravodlivý proces, právo na riadny proces a právo obete na účinnú nápravu; zdôrazňuje, že korupcia môže viesť k prípadom systematického porušovania ľudských práv v kontexte podnikania, napríklad tým, že jednotlivcom sa bráni v prístupe k tovaru a službám, ktoré sú štáty povinné poskytovať, aby splnili svoje záväzky v oblasti ľudských práv, alebo tým, že sa zvyšuje cena tohto tovaru a služieb, podporuje sa neoprávnené získavanie či zaberanie pôdy podnikmi, alebo uľahčuje pranie špinavých peňazí, alebo sa udeľujú nezákonné licencie či koncesie podnikom v ťažobnom priemysle;
14. víta úsilie viacerých spoločností z Únie, najmä MSP, o vykonávanie postupov náležitej starostlivosti a svojich politík v oblasti zodpovednosti podnikov s cieľom dodržiavať ľudské práva; víta toto zvýšené úsilie a rôzne politiky a právne predpisy zavedené v členských štátoch s cieľom podporiť alebo vyžadovať náležitú starostlivosť; uznáva, že v niektorých odvetviach sa už zavádzajú programy, normy a certifikačné systémy s cieľom splniť záväzky v oblasti ľudských práv v dodávateľských reťazcoch a pomôcť informovať spotrebiteľov, ktorí prijímajú rozhodnutia o nákupe na základe výsledkov podnikov v oblasti sociálnej zodpovednosti podnikov a kritérií udržateľnosti; konštatuje však, že hoci sa situácia v oblasti ľudských práv niektorých pracovníkov zlepšila, je potrebné urobiť veľa, keďže len 37 % podnikov v súčasnosti vykonáva náležitú starostlivosť vo svojich dodávateľských reťazcoch a len 16 % pokrýva celý dodávateľský reťazec; zdôrazňuje, že súčasné politiky nie vždy dosiahli cieľ ochrany pred zneužívaním a porušovaním v súvislosti s obchodnými činnosťami a cieľ predchádzania týmto praktikám; vyzýva Komisiu, aby na odstránenie tohto nedostatku

predložila legislatívne návrhy;

15. konštatuje, že OECD ukázala, že spoločnosti, ktoré podnikajú aktívne kroky na riešenie rizík súvisiacich s krízou spôsobenou pandémiou COVID-19 spôsobom, ktorý zmierňuje nepriaznivé vplyvy na pracovníkov a dodávateľské reťazce, vyvíjajú dlhodobejšiu hodnotu a odolnosť, čím sa zlepšujú ich životaschopnosť v krátkodobom horizonte a ich vyhliadky na obnovu v strednodobom až dlhodobom horizonte;
16. poznamenáva, že rôzne skupiny zainteresovaných strán, podniky, korporácie a investori požadujú povinnú náležitú starostlivosť v oblasti právnych predpisov týkajúcich sa ľudských práv na úrovni Únie s cieľom zharmonizovať normy v rámci vnútorného trhu a zabezpečiť rovnaké podmienky na celosvetovej úrovni a väčšiu právnu a podnikateľskú istotu; zdôrazňuje, že všetky regulačné požiadavky musia byť dostatočne jasné, aby ich spoločnosti mohli splniť; vyzýva Komisiu, aby vykonala dôkladné posúdenie vplyvu na účely podrobnej analýzy a kontroly vhodnosti dodatočných nákladov a povinností a ich vplyvu na podniky v Únii, ktoré vyplývajú z pravidiel náležitej starostlivosti, najmä pokiaľ ide o MSP, a následne im spolu s členskými štátmi poskytla dodatočnú podporu pri vykonávaní usmernení k náležitej starostlivosti a príslušných pravidiel a nariadení, a to najmä prostredníctvom vypracovania odvetvových usmernení pre podniky zo strany Komisie s aktívnou a zmysluplnou účasťou orgánov, úradov a agentúr Únie, príslušných medzinárodných organizácií, ako aj organizácií občianskej spoločnosti, odborových zväzov, odborových zväzov, pracovníkov, spoločenstiev, podnikov, obhajcov ľudských práv a životného prostredia a domorodého obyvateľstva,
17. zdôrazňuje, že je dôležité vyžadovať od spoločností z tretích krajín pôsobiacich v Únii, aby dodržiavali normy, ktoré Únia požaduje v súvislosti s náležitou starostlivosťou; a požaduje doplnujúce opatrenia, napríklad zákaz dovozu výrobkov súvisiacich s vážnym porušovaním ľudských práv, ako je nútená práca alebo detská práca; na tento účel vyzýva na posilnenie výsledovateľnosti dodávateľského reťazca na základe pravidiel pôvodu, ktoré sa stanovujú v Colnom kódexe Únie zavedený nariadením Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 952/2013³;
18. vyzýva Komisiu, aby navrhla právne predpisy týkajúce sa povinnej náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv a životného prostredia pre spoločnosti z Únie, spoločnosti so sídlom v Únii alebo spoločnosti z tretích krajín pôsobiace na vnútornom trhu, ktorými sa uložia právne povinnosti identifikovať, zastaviť, predchádzať a zmierňovať nepriaznivé vplyvy v rámci ich dodávateľských reťazcov a zaviesť účinné mechanizmy monitorovania a presadzovania; pripomína, že povinnosti náležitej starostlivosti by sa mali primeraným spôsobom zamerať na zabezpečenie účinnej nápravy pre obeť porušovania ľudských práv vrátane pracovných práv a environmentálnych noriem, a to aj prostredníctvom zlepšenia dodržiavania týchto práv a noriem;
19. pripomína potrebu jednotného harmonizovaného právneho rámca Únie s cieľom zabezpečiť súdržnosť politik a rovnaké podmienky pre hospodárske subjekty so sídlom v Únii a zdôrazňuje, že je dôležité zaviazat podniky a konkurentov z Únie na celom

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 952/2013 z 9. októbra 2013, ktorým sa ustanovuje Colný kódex Únie (Ú. v. EÚ L 269, 10.10.2013, s. 1).

svete k dodržiavaniu rovnakých noriem, aby sa spoločnosti nedostali do konkurenčnej nevýhody len preto, že sú zodpovedné; v tejto súvislosti pripomína, že je dôležité, aby sa pri vykonávaní obchodnej politiky Únie v plnej miere zohľadňovala politika Únie v oblasti ľudských práv a požiadavky náležitej starostlivosti, a to aj v súvislosti s ratifikáciou obchodných a investičných dohôd; zdôrazňuje v tomto smere úlohu delegácií Únie pri ich spolupráci s podnikateľským sektorom a všetkými ostatnými príslušnými zainteresovanými stranami v tretích krajinách pri vykonávaní požiadaviek a noriem Únie týkajúcich sa náležitej starostlivosti;

20. odporúča, aby sa náležitá starostlivosť, ako sa vyžaduje v právnych predpisoch Únie, rozšírila na potenciálne alebo skutočné nepriaznivé vplyvy a porušenia, ktoré spoločnosť spôsobila alebo s ktorými môže byť prepojená cez svoj dodávateľský reťazec;
21. odporúča, aby sa právne predpisy Únie vzťahovali na všetky spoločnosti a všetky odvetvia vrátane štátom vlastnených podnikov; odporúča, aby sa budúce povinné požiadavky Únie na náležitú starostlivosť riadili primeraným prístupom, ktorý bude zohľadňovať riziko pre ľudské práva, a to na základe takých prvkov, ako je odvetvie činnosti, veľkosť podniku, kontext jeho operácií v jeho dodávateľskom reťazci; žiada, aby sa malým a stredným podnikom poskytli osobitné výnimky s cieľom zabrániť neprimeranému administratívnemu a regulačnému zaťaženiu týchto malých podnikov;
22. uznáva, že finančné inštitúcie majú prostredníctvom svojich investičných rozhodnutí a činností rovnako vplyv na ľudské práva aj na životné prostredie na celom svete; odporúča preto, aby boli finančné inštitúcie vrátane Európskej investičnej banky a Európskej banky pre obnovu a rozvoj viazané budúcimi požiadavkami na hĺbkovú analýzu;

Rozsah ľudských práv

23. odporúča, aby sa povinnosti náležitej starostlivosti uplatňovali na všetky prípady porušovania ľudských práv v súvislosti s podnikaním; pripomína, že všetky ľudské práva sú všeobecné, nedeliteľné, vzájomne závislé a vzájomne prepojené a mali by sa presadzovať a dodržiavať spravodlivým, nestranným a nediskriminačným spôsobom;
24. odporúča, aby sa prijali záväzné právne predpisy Únie o náležitej starostlivosti pre vnútorný trh, ktoré budú vyžadovať, aby spoločnosti identifikovali a zabezpečili plné dodržiavanie všetkých medzinárodne uznávaných ľudských práv minimálne vrátane tých, ktoré zahŕňa Všeobecná deklarácia ľudských práv, všetkých deväť základných medzinárodných zmlúv o ľudských právach, Deklarácia MOP o základných zásadách a právach pri práci a všetky základné dohovory MOP vrátane Dohovoru o domorodom a kmeňovom obyvateľstve v nezávislých krajinách, ako aj Európsku sociálnu chartu a EDLP, ktoré sú záväzné pre členské štáty Rady Európy a tiež zaväzujú členské štáty na základe práva Únie a spoločných ústavných tradícií členských štátov;
25. poznamenáva, že charta sa vzťahuje na všetky právne predpisy Únie a na vnútroštátne orgány pri vykonávaní práva Únie tak v Únii, ako aj v tretích krajinách;
26. poukazuje na to, že činnosť podnikov neprímerane ovplyvňuje ľudské práva zraniteľných skupín ohrozených marginalizáciou; v tejto súvislosti zdôrazňuje, že musia

byť pokryté všetky práva, ktoré najviac postihnutým skupinám zaručuje miestne, vnútroštátne alebo medzinárodné právo, ako je zakotvené v článku 5 Deklarácie OSN o právach pôvodného obyvateľstva;

27. v tejto súvislosti žiada, aby Komisia vykonala dôkladnú revíziu spoločností so sídlom v oblasti Sin-tiang, ktoré vyvážajú výrobky do Únie, s cieľom zistiť možné porušenia ľudských práv, najmä tých, ktoré súvisia s represiou Ujgurov;
28. pripomína, že pracovná skupina OSN pre podnikanie a ľudské práva poukázala na diferencovaný a neprímeraný vplyv obchodných činností na ženy a dievčatá a uviedla, že náležitá starostlivosť v oblasti ľudských práv by mala zahŕňať skutočný aj možný vplyv na práva žien;
29. pripomína, že osobitný spravodajca OSN pre ľudské práva a životné prostredie uviedol, že práva na život, zdravie, potraviny, vodu a rozvoj, ako aj právo na bezpečné, čisté, zdravé a udržateľné životné prostredie sú nevyhnutné pre plné uplatňovanie ľudských práv; konštatuje, že osobitný spravodajca takisto zdôraznil, že strata biodiverzity podkopáva plné uplatňovanie ľudských práv a že štáty by mali regulovať škody na biodiverzite spôsobené súkromnými subjektmi, ako aj vládnymi agentúrami; poukazuje na to, že Valné zhromaždenie OSN uznalo vo svojej rezolúcii 64/292 právo na bezpečnú a čistú pitnú vodu a sanitáciu za ľudské právo; odporúča, aby sa na tieto práva vzťahovali všetky možné právne predpisy;
30. poznamenáva, že vysoká komisárka OSN pre ľudské práva a Rada OSN pre ľudské práva uviedli, že zmena klímy má nepriaznivý vplyv na plné a účinné uplatňovanie ľudských práv; zdôrazňuje, že štáty majú pri riešení nepriaznivých vplyvov zmeny klímy povinnosť dodržiavať ľudské práva; trvá na tom, že všetky právne predpisy týkajúce sa náležitej starostlivosti podnikov musia byť v súlade s Parížskou dohodou;
31. poznamenáva, že niektoré spoločnosti využívajú prírodné zdroje spôsobom, ktorý predstavuje nielen veľkú výzvu v oblasti udržateľnosti a spôsobuje degradáciu životného prostredia, ale má aj vážny negatívny dosah na sociálne, hospodárske, kultúrne, občianske a politické práva miestnych komunít, najmä vplyv na pôvodné obyvateľstvo a menšiny; konštatuje, že takéto obchodné praktiky porušujú právo národov na sebaurčenie a zásadu trvalej zvrchovanosti, prístupu a kontroly, pokiaľ ide o ich prírodné zdroje, ktoré sú zakotvené v rezolúcii Valného zhromaždenia OSN č. 1803 (XVII); odporúča, aby budúce právne predpisy od členských štátov vyžadovali reguláciu činnosti podnikov v súlade s ich záväzkom dodržiavať zásady zakotvené v Charte Organizácie Spojených národov vrátane základných zásad rovnosti, nediskriminácie a sebaurčenia národov;
32. konštatuje, že systémová korupcia porušuje zásady transparentnosti, zodpovednosti a nediskriminácie, čo má vážne dôsledky pre účinné uplatňovanie ľudských práv; pripomína, že Dohovor OECD o boji s podplácaním zahraničných verejných činiteľov v medzinárodných obchodných transakciách a Dohovor Organizácie Spojených národov proti korupcii ukladajú členským štátom povinnosť uplatňovať účinné postupy zamerané na predchádzanie korupcii; zdôrazňuje, že ustanovenia Dohovoru Organizácie Spojených národov proti korupcii by mali byť súčasťou povinností náležitej starostlivosti stanovených v právnych predpisoch;

33. poznamenáva, že niektoré podniky sú obvinené z využívania alebo dokonca napomáhania vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti, a to vzhľadom na ich vlastnú činnosť alebo činnosť ich obchodných partnerov v oblastiach zasiahnutých konfliktom alebo na ich obchodné vzťahy so štátnymi alebo neštátnymi subjektmi zapojenými do konfliktov na celom svete; odporúča, aby sa v záujme predchádzania značným rizikám závažného porušovania ľudských práv a vážnych porušení medzinárodného práva rozšíril rozsah právnych predpisov v oblasti náležitej starostlivosti aj na vážne porušenia medzinárodného trestného práva a medzinárodného humanitárneho práva, za ktoré sú podniky priamo zodpovedné; zdôrazňuje, že je potrebné v právnych predpisoch posilniť náležitú starostlivosť pre spoločnosti, ktoré majú alebo plánujú vykonávať obchodné činnosti alebo vzťahy v oblastiach postihnutých konfliktom; vyzýva Komisiu a členské štáty, aby pozorne sledovali spoločnosti pôsobiace na vnútornom trhu a spoločnosti prijímajúce finančné prostriedky Únie, ktoré sú uvedené v správach alebo databázach OSN o podnikateľských činnostiach súvisiacich so situáciami medzinárodného záujmu, najmä na pripojených alebo okupovaných územiach, a vyzýva Komisiu, aby uskutočnila v tejto oblasti štúdiu; odporúča, aby sa v budúcich právnych predpisoch Únie vyžadovalo, aby spoločnosti dodržiavali Ženevský dohovor a dva dodatočné protokoly, ako je objasnené v hlavných zásadách OSN, Haagskych ustanoveniach a Rímskom štatúte Medzinárodného trestného súdu;

Hlavné odporúčania

Proces a povinnosti náležitej starostlivosti

34. odporúča, aby sa požiadavky na povinnú náležitú starostlivosť podnikov v oblasti ľudských práv a životného prostredia zakladali na zásade zodpovednosti podnikov za dodržiavanie ľudských práv, ako sa uvádza v hlavných zásadách OSN; nazdáva sa, že podniky nesmú porušovať ľudské práva, ale musia zabezpečiť ich dodržiavanie, a mali by sa zaoberať nepriaznivými vplyvmi na ľudské práva, s ktorými sú spojené, čo v praxi znamená, že by mali mať zavedenú politiku v oblasti ľudských práv a proces náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv a vhodné a primerané opatrenia na uľahčenie prístupu k účinným prostriedkom nápravy v prípade porušovania ľudských práv v súvislosti s podnikaním, bez rizika odvetných činností; takéto nápravné opatrenia by mali zohľadňovať rodové hľadisko;
35. zastáva názor, že podniky sú zodpovedné za zabezpečenie toho, aby ich činnosti a nákupné praktiky nenarúšali ochranu ľudských a environmentálnych práv; trvá na tom, že nesmú podporovať, podnecovať, utajovať politiky a činnosti, ktoré by mohli viesť k porušovaniu ľudských práv, nesmú sa na nich zúčastňovať ani k nim žiadnym spôsobom prispievať alebo ich schvaľovať; zdôrazňuje, že podniky musia robiť všetko v rámci svojich kapacít, aby identifikovali, ukončili, predchádzali nepriaznivým vplyvom, zmierňovali ich, monitorovali a napravovali; pripomína, že proces náležitej starostlivosti je nepretržitý, preventívny a založený na riziku;
36. zdôrazňuje, že vplyv na ľudské práva môže byť špecifický pre určitých držiteľov práv a zraniteľné skupiny v dôsledku prelínajúcich sa faktorov, ako sú rod, vek, etnický pôvod, náboženstvo, sexuálna orientácia, zdravotné postihnutie, sociálne postavenie a postavenie v zamestnaní, účasť odborov, postavenie migranta alebo utečenca, domorodé

postavenie, vystavenie konfliktu či násiliu alebo iné faktory; odporúča, aby sa rodová rovnosť považovala za prierezovú otázku a aby sa zabezpečilo, že spoločnosti zohľadnia potenciálny rozdielny vplyv svojich činností, ako odporúča pracovná skupina OSN pre podnikanie a ľudské práva vo svojich usmerneniach pre rodové otázky k hlavným zásadám OSN; to sa musí zohľadniť v rámci procesov náležitej starostlivosti vrátane fázy posudzovania vplyvu na ľudské práva a postupov nápravy;

37. trvá na tom, že rozsah povinností náležitej starostlivosti musí byť založený na riziku porušovania a musí byť špecifický pre krajinu vrátane analýzy regionálneho a miestneho kontextu ľudských práv, a odvetvie činnosti; pripomína, že podľa hlavných zásad OSN by sa pri posudzovaní závažnosti vplyvu podnikania na ľudské práva mali zohľadniť tri faktory: miera vplyvu, rozsah vplyvu a to, či je vplyv nenapraviteľný;

Transparentnosť, podávanie správ, monitorovanie a hodnotenie v porovnaní s referenčnými hodnotami v oblasti ľudských práv

38. poznamenáva, že riziká a porušovania v oblasti ľudských práv sú špecifické pre konkrétny kontext a že s cieľom presne posúdiť tieto riziká, predchádzať porušovaniu ľudských práv, zmierňovať ich a naprávať by mali podniky byť informované prostredníctvom zmysluplnej spolupráce a spoľahlivými odbornými zdrojmi, pre ktoré je rozhodujúca transparentnosť; v tejto súvislosti zdôrazňuje kľúčovú úlohu národných inštitúcií pre ľudské práva, odborových zväzov, mimovládnych organizácií, orgánov dohľadu nad ľudskými právami, ako sú Organizácia Spojených národov, MOP a Rada Európy, mechanizmov OBSE v oblasti dohľadu a Agentúry Európskej únie pre základné práva ako relevantných zdrojov informácií a podávania správ; navrhuje, aby právne predpisy Únie uľahčili rozvoj komplexných a koherentných metodík na meranie vplyvu na ľudské práva, ako aj vplyv na životné prostredie a zmenu klímy na základe existujúcich medzinárodných usmerňujúcich rámcov (najmä zásad OSN, usmernení OECD, medzinárodných špecializovaných agentúr, ako aj nástrojov občianskej spoločnosti) a udržateľných finančných rámcov Únie;
39. konštatuje, že na posúdenie rizík v oblasti ľudských práv a vplyvov na životné prostredie je nevyhnutné nezávislé monitorovanie vplyvov na ľudské práva a životné prostredie a pracovných podmienok v dodávateľských reťazcoch a malo by v plnej miere zahŕňať relevantné zainteresované strany vrátane pracovníkov, odborových zväzov, obhajcov ľudských práv a postihnuté komunity; zdôrazňuje, že určité skupiny môžu čeliť osobitným prekážkam brániacim ich plnému zapojeniu a účasti; poznamenáva, že podniky by sa mali týmito prekážkami zaoberať a zabezpečiť bezpečnú účasť držiteľov práv bez strachu z odvetných opatrení;
40. poznamenáva, že náležitá starostlivosť si vyžaduje aj meranie účinnosti prijatých postupov a opatrení prostredníctvom primeraných auditov a oznamovanie výsledkov, najmä prostredníctvom pravidelného vypracúvania verejných hodnotiacich správ o procese náležitej starostlivosti spoločnosti a jeho výsledkov v štandardizovanom formáte na základe primeraného a súdržného rámca podávania správ; odporúča, aby boli správy ľahko prístupné a dostupné, najmä tým, ktorých sa to týka alebo môže týkať; konštatuje, že požiadavky na zverejňovanie by mali zohľadňovať politiku hospodárskej súťaže a legítimný záujem chrániť interné podnikateľské *know-how* a nemali by viesť k neprimeraným prekážkam alebo finančnej záťaži pre spoločnosti;

41. zdôrazňuje, že transparentnosť musí byť základom a prvoradou riadiacou zásadou procesu sledovania, monitorovania a posudzovania a že vonkajšia účasť, dohľad a overovanie sú kľúčovými prvkami solídnej a zmysluplnej náležitej starostlivosti podnikov v oblasti ľudských práv a jej hodnotenia; žiada, aby sa v právnych predpisoch Únie týkajúcich sa náležitej starostlivosti vyžadovalo pravidelné monitorovanie dodržiavania postupov a zverejňovanie zoznamov spoločností, na ktoré sa vzťahuje, vrátane práva príslušných spoločností na odvolanie, ako aj zverejňovanie správ o náležitej starostlivosti a hodnotiacich správ prostredníctvom online verejných archívov; domnieva sa, že tieto správy musia byť sprístupnené na centralizovanej jednotnej platforme;
42. zastáva názor, že transparentnosť by sa mala zakladať na práve všetkých, na ktorých majú obchodné činnosti vplyv, byť informovaný, okrem iného vrátane pracovníkov, odborových zväzov, občianskej spoločnosti a organizácií žien, ochrancov ľudských práv a komunit pôvodného obyvateľstva a spotrebiteľov; zdôrazňuje, že tieto informácie sa musia zainteresovaným stranám poskytnúť komplexným, včasným a čestným spôsobom;

Spolupráca so zainteresovanými stranami a s nositeľmi práv

43. konštatuje, že nositelia práv, ktorých sa v prvom rade dotýka porušovanie ľudských práv v oblasti podnikania, často nemajú prístup k informáciám, pokiaľ ide o ich práva a spôsob, ako sa uplatňujú v národných legislatívnych systémoch, a majú ťažkosti s prístupom k štátnym agentúram a organizáciám, ktoré sa zaoberajú ochranou a presadzovaním ich práv; odporúča, aby právne predpisy podnecovali podniky k včasnému a zmysluplnému dialógu so všetkými dotknutými zainteresovanými stranami, s ich zástupcami vrátane pôvodných obyvateľov, poľnohospodárov a zástupcov pracovníkov, a to vo všetkých fázach procesu náležitej starostlivosti, od vývoja až po monitorovanie a hodnotenie;

Ochrana oznamovateľov, obhajcov ľudských práv a ochrancov životného prostredia a právnikov

44. navrhuje, aby spoločnosti zaviedli účinné mechanizmy varovania; zastáva názor, že prostredníctvom takýchto mechanizmov by každá zainteresovaná strana vrátane odborov, spotrebiteľov, novinárov, organizácií občianskej spoločnosti, právnikov, obhajcov ľudských práv a ochrancov životného prostredia alebo verejnosti mala mať možnosť upozorniť podnik na nepriaznivé vplyvy a porušovanie ľudských práv; vyzýva Komisiu, aby konzultovala s európskym ombudsmanom o sprievodných opatreniach potrebných na podporu tejto úlohy;
45. zdôrazňuje, že postupy zverejňovania a podávania sťažností musia zaručovať ochranu anonymity, bezpečnosti, fyzickej a právnej integrity oznamovateľov v súlade so smernicou Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937⁴;
46. vyjadruje poľutovanie nad čoraz väčším počtom útokov na obhajcov ľudských práv a ochrancov životného prostredia a že iba v roku 2019 došlo k 572 útokom, pričom

⁴ Smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2019/1937 z 23. októbra 2019 o ochrane osôb, ktoré nahlasujú porušenia práva Únie (Ú. v. EÚ L 305, 26.11.2019, s. 17).

niektoré z nich ohrozili život alebo vážne poškodili zdravie environmentálnych aktivistov; zdôrazňuje, že v článku 12 Deklarácie OSN o obhajcoch ľudských práv sa ukladá štátom povinnosť zabezpečiť ochranu každého pred násilím, hrozbami, odvetnými opatreniami, diskrimináciou či akýmkoľvek iným svojvoľným konaním v dôsledku jeho legitímneho práva na podporu ľudských práv; odporúča, aby Komisia preskúmala možnosť zavedenia ochranného mechanizmu v súlade so smernicou (EÚ) 2019/1937 a s Deklaráciou Organizácie Spojených národov o obhajcoch ľudských práv s cieľom chrániť zainteresované strany, ako aj právnikov zastupujúcich žalobcov pred súdnymi procesmi, zastrašovaním a pokusmi umlčať ich požiadavky a odrádzaním od domáhania sa spravodlivosti;

Právo na účinný prostriedok nápravy a rovnaký prístup k spravodlivosti

47. konštatuje, že právo na účinný prostriedok nápravy je medzinárodne uznávaným ľudským právom, ktoré je zakotvené v článku 8 Všeobecnej deklarácie ľudských práv a v článku 2 ods. 3 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach, ako aj v článkoch 6 a 13 EDLP, a je tiež základným právom Únie (článok 47 charty); zdôrazňuje skutočnosť, že – ako sa pripomína v hlavných zásadách OSN – štáty a nie spoločnosti sú povinné prostredníctvom súdnych, správnych, legislatívnych alebo iných vhodných prostriedkov zabezpečiť, aby osoby postihnuté porušením ľudských práv v súvislosti s podnikaním, za ktoré je spoločnosť zodpovedná, mali prístup k účinnému prostriedku nápravy; odporúča preto, aby sa v právnych predpisoch vyžadovalo, aby štáty zabezpečili nápravu obetí porušení právnych predpisov súvisiacich s podnikaním a aby sa poskytla náprava za utrpenú ujmu; zdôrazňuje, že nápravu by mali poskytnúť prevádzkovatelia, ktorí škodu spôsobili alebo k nej prispeli, pokiaľ nepreukážu, že konali s náležitou starostlivosťou a neprijali za daných okolností všetky primerané opatrenia na predchádzanie škodám; odporúča, aby sa v právnych predpisoch konkrétne odkazovalo na túto povinnosť v súlade so základnými zásadami a usmerneniami OSN o právach na nápravu a odškodnenie pre obeť hrubého porušovania medzinárodného práva v oblasti ľudských práv a závažného porušovania medzinárodného humanitárneho práva;
48. zdôrazňuje, že v rámci náležitej starostlivosti vyplývajúcej zo zodpovednosti podnikov za dodržiavanie ľudských práv a životné prostredie musia spoločnosti zaviesť postupy, ktoré na základe vzájomne dohodnutých parametrov umožnia účinnú nápravu nepriaznivých vplyvov na ľudské práva a životné prostredie, ktoré spôsobujú alebo ku ktorým prispievajú; odporúča preto, že by mechanizmy riešenia sťažností na operačnej úrovni mali byť legitímne, prístupné, predvídateľné, spravodlivé, transparentné, zlučiteľné s právami, založené na angažovanosti a dialógu a mali by byť zdrojom neustáleho učenia sa, ako sa stanovuje v hlavnej zásade OSN č. 31; zdôrazňuje, že takéto mechanizmy by sa nikdy nemali používať na bránenie prístupu k spravodlivosti prostredníctvom štátnych súdnych alebo mimosúdnych mechanizmov sťažností a že vykonávanie náležitej starostlivosti by samo osebe nemalo zbaviť spoločnosti zodpovednosti za porušovanie ľudských práv alebo za prispievanie k tomuto porušovaniu;
49. trvá na tom, že časové obmedzenia a prístup k dôkazom, ako aj rodová nerovnosť, zraniteľnosť a marginalizácia môžu byť hlavnými praktickými a procedurálnymi prekážkami pre obeť porušovania ľudských práv v tretích krajinách, ktoré im bránia v

prístupe k účinným právnym prostriedkom nápravy; konštatuje, že by sa malo zabezpečiť, aby ženy mali spravodlivý prospech z prostriedkov nápravy poskytovaných držiteľom práv; odporúča, aby všetky právne predpisy uľahčili obetiam primeraný prístup k prostriedkom nápravy, čo znamená, že keď sťažovateľ podá svoju sťažnosť, reagujúca spoločnosť by mala preukázať, že splnila svoje povinnosti náležitej starostlivosti a že prípadné škody a porušenia nie sú výsledkom neúčinného vykonania náležitej starostlivosti;

50. zdôrazňuje význam toho, aby zraniteľné osoby mali účinný prístup k prostriedkom nápravy, ako je zakotvené v článku 13 Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím; pripomína, že v článku 47 charty sa od členských štátov vyžaduje, aby poskytovali právnu pomoc osobám, ktoré nemajú dostatočné prostriedky, v prípade, ak je táto pomoc potrebná na zabezpečenie efektívneho prístupu k spravodlivosti;
51. odporúča, aby sa v právnych predpisoch stanovili usmernenia, pokiaľ ide o prvky účinného, nestranného a spravodlivého operačného mechanizmu riešenia sťažností, s cieľom určiť vhodné opatrenia na prevenciu vrátane poskytnutia primeraného prístupu k prostriedkom nápravy; zdôrazňuje, že je potrebné objasniť presný rozsah právomoci súdov členských štátov v oblasti opravných prostriedkov;
52. zdôrazňuje, že ak sa bude náležitá starostlivosť vykonávať komplexne, spoločnosti budú mať z dlhodobého hľadiska prospech z lepšieho podnikateľského správania zameraného skôr na prevenciu ako na nápravu škody;
53. odporúča, aby podpora Komisie v oblasti právneho štátu, dobrej správy vecí verejných a prístupu k spravodlivosti v tretích krajinách podľa potreby uprednostňovala budovanie kapacít miestnych orgánov v oblastiach, ktorými sa budúce právne predpisy zaoberajú;

Presadzovanie, občianskoprávna a trestnoprávna zodpovednosť

54. zdôrazňuje, že všetky právne predpisy týkajúce sa náležitej starostlivosti musia primerane monitorovať a presadzovať príslušné vnútroštátne správne a súdne orgány, úrady a agentúry Únie s primeranými zdrojmi, odbornými znalosťami, povinnosťami a právomocami vrátane právomoci vyšetrovať v súlade s ich príslušnými právomocami; zdôrazňuje, že Komisia by mala uverejniť usmernenia týkajúce sa účinných opatrení na presadzovanie práva na úrovni členských štátov, vypracovať akčný plán Únie v oblasti podnikania a ľudských práv a pracovať na vývoji nástrojov a školiacich materiálov v oblasti náležitej starostlivosti v oblasti ľudských práv pre inštitúcie Únie a vnútroštátne inštitúcie, ako aj zastúpenia Únie, ktoré by mali spolupracovať s podnikmi a príslušnými zainteresovanými stranami v tretích krajinách, ako aj s orgánmi tretích krajín s cieľom zvýšiť informovanosť, vymieňať si nástroje a podporovať podobné právne predpisy v hostiteľských krajinách;
55. odporúča, aby sa v právnych predpisoch Únie týkajúcich sa náležitej starostlivosti od členských štátov vyžadovalo, aby stanovili účinné, primerané a odrádzajúce právne dôsledky vrátane sankcií na základe závažnosti pochybenia za nedodržanie povinností náležitej starostlivosti; zdôrazňuje, že mediácia môže predstavovať účinný a rýchly prostriedok na presadzovanie povinností náležitej starostlivosti; odporúča, aby režim sankcií Únie zahŕňal vylúčenie spoločností, ktoré nedodržiavajú predpisy, z verejného obstarávania a verejného financovania;

56. víta oznámenie, že návrh Komisie bude zahŕňať režim zodpovednosti, a odporúča, aby budúce právne predpisy obsahovali ustanovenia o spoločnej zodpovednosti spoločností za porušovanie ľudských práv a škody na životnom prostredí, ktoré priamo súvisia s ich výrobkami, službami alebo činnosťami, pokiaľ spoločnosti nekonali s náležitou starostlivosťou a neprijali všetky primerané opatrenia, ktoré by mohli zabrániť škode; zdôrazňuje, že trestné právo a trestné súdnictvo sú nenahraditeľnými prostriedkami ochrany ľudských práv pred závažným porušovaním týchto práv; vyzýva preto Komisiu, aby zvážila preskúmanie možnosti zahrnúť ďalšie druhy zodpovednosti vrátane trestnej zodpovednosti za najzávažnejšie porušenia.

INFORMÁCIE O PRIJATÍ VO VÝBORE POŽIADANOM O STANOVISKO

Dátum prijatia	19.11.2020
Výsledok záverečného hlasovania vo výbore	+: 57 -: 3 0: 8
Poslanci prítomní na záverečnom hlasovaní	Alviina Alametsä, Alexander Alexandrov Yordanov, Maria Arena, Petras Auštrevičius, Traian Băsescu, Anna Bonfrisco, Reinhard Bütikofer, Fabio Massimo Castaldo, Susanna Ceccardi, Włodzimierz Cimoszewicz, Katalin Cseh, Tanja Fajon, Anna Fotyga, Michael Gahler, Kinga Gál, Giorgos Georgiou, Sunčana Glavak, Raphaël Glucksmann, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Márton Gyöngyösi, Sandra Kalniete, Dietmar Köster, Andrius Kubilius, Ilhan Kyuchyuk, David Lega, Miriam Lexmann, Nathalie Loiseau, Antonio López-Istúriz White, Claudiu Manda, Lukas Mandl, Thierry Mariani, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Francisco José Millán Mon, Javier Nart, Gheorghe-Vlad Nistor, Urmas Paet, Demetris Papadakis, Kostas Papadakis, Tonino Picula, Manu Pineda, Kati Piri, Giuliano Pisapia, Jérôme Rivière, María Soraya Rodríguez Ramos, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Jacek Saryusz-Wolski, Andreas Schieder, Radosław Sikorski, Jordi Solé, Sergei Stanishev, Tineke Strik, Hermann Tertsch, Harald Vilimsky, Idoia Villanueva Ruiz, Viola Von Cramon-Taubadel, Witold Jan Waszczykowski, Charlie Weimers, Isabel Wiseler-Lima, Salima Yenbou, Željana Zovko
Náhradníčka prítomná na záverečnom hlasovaní	Assita Kanko
Náhradník (čl. 209 ods. 7) prítomný na záverečnom hlasovaní	Heidi Hautala, Karin Karlsbro, Ivan Štefanec, Miguel Urbán Crespo

ZÁVEREČNÉ HLASOVANIE PODĽA MIEN VO VÝBORE POŽIADANOM O STANOVISKO

57	+
ECR	Anna Fotyga, Assita Kanko, Jacek Saryusz-Wolski, Witold Jan Waszczykowski
GUE/NGL	Manu Pineda, Miguel Urbán Crespo, Idoia Villanueva Ruiz
NI	Fabio Massimo Castaldo, Márton Gyöngyösi
PPE	Alexander Alexandrov Yordanov, Traian Băsescu, Sunčana Glavak, Sandra Kalniete, Andrius Kubilius, David Lega, Miriam Lexmann, Antonio López-Istúriz White, Lukas Mandl, David McAllister, Vangelis Meimarakis, Francisco José Millán Mon, Gheorghe-Vlad Nistor, Radosław Sikorski, Ivan Štefanec, Isabel Wiseler-Lima, Željana Zovko
RENEW	Petras Auštrevičius, Katalin Cseh, Klemen Grošelj, Bernard Guetta, Karin Karlsbro, Ilhan Kyuchyuk, Nathalie Loiseau, Javier Nart, Urmas Paet, María Soraya Rodríguez Ramos
S&D	Maria Arena, Włodzimierz Cimoszewicz, Tanja Fajon, Raphaël Glucksmann, Dietmar Köster, Claudiu Manda, Demetris Papadakis, Tonino Picula, Kati Piri, Giuliano Pisapia, Nacho Sánchez Amor, Isabel Santos, Andreas Schieder, Sergei Stanishev
VERTS/ALE	Alviina Alametsä, Reinhard Bütikofer, Heidi Hautala, Jordi Solé, Tineke Strik, Viola Von Cramon-Taubadel, Salima Yenbou

3	-
ECR	Hermann Tertsch, Charlie Weimers
NI	Kostas Papadakis

8	0
GUE/NGL	Giorgos Georgiou
ID	Anna Bonfrisco, Susanna Ceccardi, Thierry Mariani, Jérôme Rivière, Harald Vilimsky
PPE	Michael Gahler, Kinga Gál

Vysvetlenie použitých znakov:

+ : za

- : proti

0 : zdržali sa hlasovania